

DOI: 10.26565/2226-0994-2025-72-23

УДК 101:81:165.62:32

Микита Трачук

СПРИЙНЯТТЯ «АСПЕКТУ»: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА РЕДУКЦІЯ ЧИ МОВНА ГРА?

У статті досліджується феномен аспекту як фундаментальна філософська проблема, що знаходиться на перетині феноменології та філософії мови. Автор аналізує поняття аспекту не лише як граматичну категорію, а як філософсько-політичний інструмент інтерпретації дійсності, що структурує наше бачення подій, істини та реальності. Особливу увагу приділено порівнянню двох підходів: феноменологічному (Е. Гуссерль, М. Мерло-Понті) та лінгвістично-аналітичному (Л. Вітгенштайн), які розкривають різні модуси концептуалізації аспекту – як ейдетичного переживання або як мовної гри. Феноменологічний підхід окреслюється через поняття ейдетичної редукції, спрямованої на досягнення очевидності сутностей (*eidōsē*), яка дозволяє осмислити філософський аспект політики як інтенційно конституційовану подію. Натомість у Вітгенштайна аспект постає як видимість, інформована концептом, – «бачення-я», що реалізується в межах мовної гри, позбавленої сутнісного змісту. Автор демонструє, що ці два підходи відображають також два типи політичного: *politics* як простір інтенційного досвіду та *polity* як структурно-лінгвістичну практику управління. Унікальною складовою дослідження є залучення україномовного лінгвістичного контексту, що дозволяє автору виявити глибокі онтологічні та політичні розрізнення між поняттями «теперішнє», «справжнє», «істина» і «правда». Через аналіз видів дієслів (доконаного / недоконаного) в українській мові автор ілюструє, як граматичні форми впливають на політичну уяву та інтерпретацію реальності. Це особливо важливо в контексті деколонізаційного дискурсу, де мова виступає не лише як засіб вираження, а як конститутивний чинник політичної суб'єктності. Стаття поєднує герменевтичний аналіз, логіко-лінгвістичний підхід і філософську критику, відкриваючи можливості для формування теорії *метаполітики*. Вона пропонує нову оптику для аналізу політичної мови, в якій аспектність постає не як другорядна мовна функція, а як ключова структура перцепції, смислотворення та владних практик. У висновках автор окреслює перспективи подальших досліджень у контексті французької феноменології (Ж. Маріон, П. Рікер), теорії мовленнєвих актів (Остін, Сьорл), що розширює потенціал для інтердисциплінарного аналізу взаємозв'язків між мовою, політикою та істинністю.

Ключові слова: аспектність, феноменологія, мовна гра, політика, Гуссерль і Вітгенштайн, приватне та публічне.

Розмірковуючи про якийсь предмет, ми часто не говоримо про нього як про річ-у-собі, а натомість виокремлюємо якусь його частину чи якісь феноменальні ознаки, які з'являються від цього предмета в нашому сприйнятті, чи просто говоримо про цей предмет під певним кутом зору: науковим, релігійним, політичним тощо. Тоді зазвичай ми кажемо, що мова йде про науковий, релігійний чи політичний аспект предмета, про який ми міркуємо. Так само мова може йти й про *філософський аспект* того чи іншого предмета – наприклад, про філософський аспект публічної політики. Говорячи про філософський аспект якогось предмету (зокрема, політики), ми фактично заново творимо чи конституємо політику як філософське поняття. Для того ж, аби краще усвідомлювати такі філософські поняття, як політика, публічність, метаполітика тощо, нам варто спочатку усвідомити, чим є філософський аспект як такий. Чи він, як і багато інших аспектів, означає просто один із фрагментарних кутів зору на проблему, ще один фрейм проблеми? Чи навпаки філософський аспект є чимось значно більшим за всі можливі інші аспекти та видимості?

© Трачук М.С., 2025.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

Метою нашої статті є аналіз і синтез декількох актуальних і найважливіших, – із нашої, політично зорієнтованої точки зору, – філософських та лінгвістичних поглядів на аспект як на *вид*, що формує *видіння* та *видимість*. Поняття *аспекту* та *видіння* посідають важливе місце у працях низки видатних філософів ХХ століття, зокрема у Людвіга Вітгенштайна та його послідовників із числа аналітичних філософів мови, з одного боку, та представників феноменологічного руху, таких як Едмунд Гуссерль, Мартін Гайдеггер та Моріс Мерло-Понті, з іншого боку. Кожен з цих мислителів, виходячи з власних філософських засад і задач, надавав цим поняттям унікального значення, використовуючи їх для дослідження природи сприйняття, мови та людського існування.

Об'єктом дослідження є філософське видіння політики як аспектуальності у її різноманітних проявах. Предметом дослідження є діалектичний зв'язок між лінгвістичною аспектуальністю та феноменологічною редукцією. Досліджуючи ці питання, ми ставимо перед собою *задачі* проаналізувати філософський аспект з лінгвістичної точки зору, окреслити особливості феноменологічного та лінгвістичного конституювання аспектуальності, проаналізувати особливості аспектуальності в українській мові в політичному розрізі, а також представити можливі напрямки подальших досліджень з метою метаполітичної трансформації ідей феноменологів та лінгвістичних філософів у новому синтезі. Для виконання цих задач ми вдаємося до історико-філософського, аналітичного, герменевтичного методологічних підходів, досліджуючи ключові антитетичні філософські концепції феноменології та аналітичної філософії і їхній прямий чи опосередкований вплив на політичну та соціальну думку. Ми також залуцаємо методи самих цих підходів, – феноменологічну та герменевтичну інтерпретацію політичних проблем, зокрема, специфіки імперського видіння, а також лінгвістичні методи дослідження політичного дискурсу та проблеми істини й правди в слов'янських мовах. Вживання зовні протилежних філософських підходів має продемонструвати їхню доцільність на рівні більш широкого метафілософського та метаполітичного синтезу.

Проблема взаємин і антагонізмів між феноменологією Е. Гуссерля та філософією мови Л. Вітгенштайна в сучасних філософських дослідженнях розроблена досить ґрунтовно. Ці автори є настільки фундаментальними фігурами для сучасної філософії, що їхні підходи, протиріччя та можливі паралелі між ними постійно привертають увагу дослідників, тож робіт, присвячених їхнім концепціям, на сьогодні написано надзвичайно багато. Ми наведемо лише деякі, на наш погляд, найважливіші праці в контексті нашого дослідження. Складним філософським взаєминам Гуссерля та Вітгенштайна присвячені окремі праці таких знаних філософів, як К. А. ван Персен [van Peursen 1959], Й. Хінтікка [Hintikka, 1996], П. Рікер [Ricoeur, 2014]. Серед робіт останніх років можна виділити цікаві дослідження підходів обох філософів до проблем сутності та модальності [Mulligan, 2024; Grohman, 2025], а також запропонований індійськими дослідниками Р. Кумаром, М. М. Чатурведі та Р. Кумарі аналіз індивідуальної та колективної інтенціональності, де погляди Гуссерля та Вітгенштайна доповнюються лінгвістичною концепцією Джона Сьорла, де продемонстровано, як останній радикалізує, а фактично ре(де)конструює парадигму Вітгенштайна [Kumar, Chaturvedi, Kumari 2025].

Серед найцікавіших українських публікацій, які проливають світло на взаємини феноменології з емпіризмом і лінгвістичною філософією Вітгенштайна, на наш погляд, варто виділити роботи В. Кебуладзе [Кебуладзе, 2011] та О. Йосипенко [Йосипенко, 2021]. Інтенціональності, суб'єктивності та інтерсуб'єктивності у Гуссерля та пізніших феноменологів присвятили свої дослідження В. Кебуладзе [Кебуладзе, 2009, 2017], Т. Крижановська [Крижановська, 2013], А. Гриценко [Гриценко, 2024]; перетин феноменологічних концепцій із теорією публічного управління досліджений у роботі О. Боровицької [Боровицька, 2013]; феноменологічні та аналітичні дослідження поняття досвіду детально аналізуються в монографії М. Мінакова [Мінаков, 2007].

Лінгвістичний аспект і два модули його темпоральної перспективи

У лінгвістиці та філософії мови *аспект* розуміється як «спосіб, у який дія або ситуація розглядається в часі» [Comrie, 1976, р. 3]. Ця перспектива є вирішальною, оскільки вона визначає сприйняту завершеність (перфект), незавершеність (імперфект), тривалість, одноразовість, повторюваність дії. Аспект як вид у лінгвістиці нерозривно пов'язаний із групою присудка, оскільки завжди є характеристикою присудка, а не підмета. Таким чином, аспектність визначає дію чи прояв суб'єкта по відношенню до референтної точки зору, а не називає самого суб'єкта. Аспект описує те, *як* щось відбувається, а не *що* це є. У лінгвістиці виділяють доконаний і недоконаний види (аспекти) дієслова.

Доконаний аспект (перфект) позначає дію, яка була «завершена (completed), а не повна (complete)» [Comrie, 1976, р. 16]. Він передбачає погляд ззовні, де дія представлена як ціле, з чіткою кінцевою точкою, зазвичай розташованою в минулому, хоча майбутній доконаний вид можливий у деяких мовах [Comrie, 1976, с. 17]. Серед таких мов і українська, де можливо, наприклад, конструювати майбутній перфектний аспект у фразах на кшталт «я *уб'ю* тебе» тощо. В українській мові доконаний аспект можливий лише в минулому або майбутньому часі й *неможливий* у теперішньому.

Недоконаний вид (імперфект) «характеризується явним посиланням на внутрішню часову структуру ситуації; розглядом ситуації зсередини» [Comrie, 1976, с. 24]. Він зосереджується на тривалому характері дії («я голосую на виборах») або її звичному повторенні («він завжди спить о цій порі») [Comrie, 1976, с. 26-32]. В українській мові теперішній час є *виключним полем недоконаності, де немає доконаного аналога*, підкреслюючи його тривалий, незавершений характер.

Недоконане: теперішня (не)справжність істини

Говорячи про специфіку саме української мови, можемо зауважити, що на відміну від російської, де словом *настоящее* описують і час, і істину, для української мови характерне розрізнення між поняттями *теперішнє* та *справжнє*. На наш погляд, це є принциповим для розуміння того, як в україномовному дискурсі (зокрема, й у політичному) конструюються поняття істини, правди й присутності. *Теперішнє* в українській мові – це те, що *присутнє*, воно є в актуальний момент часу, тут і зараз, у процесуальній наявності. *Справжнє* ж це те, що с-правдилося, тобто етимологічно воно пов'язане з *правдою* і є формою її актуалізації, оприявлення правди.

Важливо підкреслити, що мова йде саме про правду, а не про істину. З істиною в українській мові трапилася специфічна плутанина: це слово є за походженням не розмовним, а книжним, воно прийшло до нас із церковнослов'янської мови, де є спільнокореневим зі словами *истъ*, *истовъ* у значеннях, близьких до справжнього чи правдивого, однак найточнішим українським відповідником цього слова є рідкісний прикметник «істиний». Первинно істинне – це щось таке, що походить від істинного, від «истоваго», заявляючи про своє існування як істота. Акцент тут зроблений саме на першій сутності, існуванні та присутності, а не на логічній антитезі до брехні. Український термін «істина» найбільше відповідає грецькій *alētheia* у значенні відкритої або *оголеної* «правди». На наш погляд, цей термін лише умовно можна ототожнювати з правдою взагалі, оскільки ще М. Гайдеггер добре продемонстрував, що грецьке *alētheia* як *неприховане* (Unverborghenheit) протиставлено більш пізньому поняттю *orthotēs*, що означає власне правду, правильність (Richtigkeit) у сенсі відповідності (adaequatio) між словами та фактами або між мислимыми об'єктами та емпіричними речами [Heidegger, 1998, р. 219]. Згодом поняття *orthotēs* стане більш відомим під латинською назвою *veritas*, але й залишиться у таких специфічних термінах, як ортодоксія (православ'я).

Варто зауважити, що далеко не всі класичні філологи поділяють пропагований Гайдеггером підхід, згідно з яким *a-lētheia* трактується як привативна форма, що є запереченням *lēthē* (прихованого, втасного, забутого). Однак, приймаючи Гайдеггерову ідею про принципову відмінність істини та правди / правильності / справедливості у

давньогрецькій традиції, ми можемо вказати й на принципову відмінність між цими поняттями в традиції українській, виходячи з аналізу аспектності у теперішньому часі в її протиставленні до справжності.

Як уже зазначалося вище, в українській мові теперішній час може бути виражений лише за допомогою недоконаного виду, що підкреслює його тривалість, незавершеність і своєрідну недосконалість у сенсі принципової відкритості. У російській мові *настоящее* теж завжди є недоконаним / недосконалим, втім семантика цього слова така, що його значення охоплюють і часову форму, і поняття істини, правдивості, чесності – все це має в російській мові конотацію недосконалої відкритості. В українській, з її розрізненням теперішнього та справжнього, недосконалим є саме теперішнє, справжнє ж ніколи прямо не мислиться як недосконале. Навпаки, говорячи про щось, як про справжнє, ми підкреслюємо його праведність / виправданість / відповідність очікуванням тощо. Зауважимо, що *настояще* (таке, що *стоїть на чомусь*) не існує в українській мові як визнане літературне слово, а є прикладом русифікованого розмовного суржику, тобто явищем маргінальним. У будь-якім разі справжність не має тут прямого зв'язку з імперфектною процесуальністю, як у деяких інших мовах, а стосується правди, яка мислиться поза межами недосконалого.

Тут ми й приходимо до того дивного парадоксу сучасної української мови, коли під церковнослов'янською «істиною» сьогодні фактично розуміють «правду», тоді як історично між цими поняттями є не лише сутнісна, а й політична, соціальна та навіть релігійна різниця. Будучи словом народного слов'янського, а не книжкового походження, *правда* є більш широким поняттям, яке охоплювало різні аспекти життя стародавньої Русі, у порівнянні з суто книжною «істиною». *Правда* – це і про моральну правильність, справедливість, чесність («жити по правді»), це і про дотримання угоди, вірність слову («тримати правду»), це і про реальність, фактичну *відповідність*: «сказати правду» значить викласти факти словами так, аби слова кореспондували з цими фактами, з яких складається світ – власне, це і є *adaequatio* в чистому вигляді. Крім того, є ще «Руська Правда» як звід правових норм: *право* тут розуміється як те, завдяки чому вершиться / відновлюється правда; завдяки судочинству здійснюється правове регулювання та *управління* суспільством. Саме у правди є її антипод – кривда (брехня): правда – пряма, проста, загальна (*koine*), вона є загальним надбанням, доступна всім, завдяки ній можливе нормальне функціонування общини (громади, миру); кривда – непряма, спотворена, це завжди якийсь викривлений шлях, завжди щось нестандартне, окремішне, хибне, особливий випадок, що сутогосне поняттям *ідіотизму* та *вишуканості* (в її *збоченому* прояві). Проста бінарна дихотомія правди і кривди найточніше відповідає аналогічним бінарним парам у інших мовах: *veritas / mendacium* (у латині), *vérité / mensonge* (у французькій), *truth / falsehood* (в англійській), *Wahrheit / Lüge* (в німецькій). Власне, саме ці поняття ми насправді маємо на увазі у формальній логіці чи в мовах програмування, коли кодуємо якесь висловлювання як «істинне» / «брехливе» або відповідне / невідповідне. Насправді мова йде не про «істинність», а про правдивість висловлювання, про його здатність бути верифікованим і адекватним щодо світу як сукупності фактів. Такі логічні поняття, як «значення істинності», «таблиця істинності» тощо мають у своєму складі умовний сигніфікатор «істинності», який вживається за конвенцією, але позначає правдивість, тож насправді в булевій алгебрі та пропозиційному численні існують «таблиці правдивості» (*truth tables*), а не «таблиці істинності».

Таке твердження є не просто семантичним уточненням, а вказує на те, що самі основи формального міркування побудовані на певному, історично обумовленому та потенційно обмеженому розумінні істини, а не на універсальному чи первинному. Таке розуміння ставить під сумнів уявну нейтральність та універсальність формальної логіки. Якщо «істина» формальної логіки є насамперед «правильністю», то її застосування до складних, живих явищ (таких як політика, свідомість або людський досвід) може систематично ігнорувати, спрощувати або навіть спотворювати аспекти реальності, які не

піддаються бінарній, кореспондентній верифікації. Це відкриває двері для можливого застосування неklasичних логік (як-от *логіка включеного третього* Йозефа Бреннера), де можуть бути враховані суперечності, неоднозначність та динамічні процеси, що часто притаманні живій політичній і філософській реальності. Зауважимо також, що в деяких наближених до української слов'янських мовах, наприклад, у польській мові, словом *prawda* позначається саме логічна відповідність, яку ми часто ототожнюємо з істиною: саме термін *prawda* вживається, зокрема, в теорії «істини» в дедукційних мовах у Альфреда Тарського [Nowaczyk, 1998].

Докона́не імперське видіння: *veni, vidi, vici* крізь призму аспектності

Знаменитий вислів Юлія Цезаря *veni, vidi, vici* («прийшов, побачив, переміг») втілює імперський принцип, виражений через доконаний вид, що позначає завершену дію. Ця декларація стверджує остаточний, завершений стан: я вже прийшов, уже побачив і вже переміг! Цікаво, що в українській мові такі дії не є теперішніми, але при цьому ніщо не заважає їм вважатися справжніми, оскільки справжнє та теперішнє чітко розведені. Для порівняння, в російській мові, де справжнє і теперішнє поєднані в «настоящее», імперське видіння дуже важко ототожнити з автентичністю, бо воно знаходиться в минулому, а отже не-теперішньому / неавтентичному. Імперська перемога ніби «ненастоящая» – це ілюзія з минулого, фальсифікація, яка не відповідає істинному стану справ.

Політична сила граматичного аспекту є значною, і аналіз доконаного / недоконаного розрізнення в українській мові, – особливо унікального семантичного розмежування між «теперішнім» (принципово недоконаним та відкритим) та «справжнім» (автентичним, не обов'язково недоконаним чи обмеженим у часі), – виявляє глибокий *політичний і онтологічний підтекст*. Як свідчить попередня аналітика *ненастоячої* перемоги та (не)істинної правди, сама граматична структура мови може тонко, але потужно схилити її носіїв до різних розумінь темпоральності, істини та політичної реальності. Відкритість українського теперішнього вказує на безперервну, розгорнуту реальність, принципово стійку до фіксованих, доконаних наративів, включаючи наративи імперського тріумфу. Це встановлює прямий причинно-наслідковий зв'язок: лінгвістична структура граматичного аспекту впливає на семантичне розуміння часу та істини в даній культурі, формує національний дискурс і політичну уяву, і, як наслідок, впливає на те, як історичні наративи (наприклад, імперські завоювання) сприймаються як «реальні», «автентичні» або «ілюзорні». Це є потужним аргументом на користь глибокої, часто неусвідомленої, політичної вкоріненості лінгвістичних структур, що свідчить про те, що мова є не просто інструментом опису, а конститутивною силою у формуванні політичної свідомості.

Філософський аспект між Гуссерлем і Вітгенштайном

Для Едмунда Гуссерля філософський аспект не просто спостерігається, а *виявляється* через строгу практику ейдетичної редукції. Цей метод слугує еталоном «строного» філософування, спрямованого на об'єктивне, беззаперечне знання. Феноменологічна редукція – це «медитативна практика», яка дає змогу «звільнитися від полону, в якому людина перебуває через усе, що вона приймає за належне» [Husserl, 2001, р. 25]. Її кінцева мета – отримати доступ до «світу сутностей, вільного від будь-якого забруднення, яке можуть привнести передумови концептуальної рамки або психіки» [Husserl, 2001, р. 25], повернення до «самих речей» (*die Sache selbst*) [Husserl, 2001, р. 44]. Гуссерль починає з призупинення «природної настанови», нашого повсякденного, нерефлексивного прийняття існування світу [Гуссерль, 1989, с. 215]. За допомогою методологічного прийому *Epoche* або «утримання від судження» [Husserl, 1989, р. 215; 2001, р. 57; Moran, 2000, р. 149], філософ «утримується від будь-якої позиції щодо об'єктивного світу» [Husserl, 1989, р. 215]. Цей радикальний зсув веде до сфери «трансцендентального досвіду», де «феномени «світу» (Буття) зводяться до свідомості» [Husserl, 1989, с. 215].

Метод Гуссерля є *перцепційним* у найглибшому розумінні, адже філософ тут шукає таку очевидність, таке сприйняття речей, якими вони є насправді (або точніше: якими вони є відповідно до *істини*). Це включає «ейдетичне бачення» [Husserl, 1989, p. 149] або *ідеацію*, яка має на меті «осягнути сутність або ейдос» об'єктів і досвідів [Husserl, 2001, p. 76; Moran, 2000, p. 177]. Ця «перцептивна даність» [Husserl, 2001, p. 149; Moran, 2000, с. 177] забезпечує «аподиктичну достовірність» [Husserl, 1989, p. 216], пряме, неінференційне обґрунтування когнітивних станів [Spiegelberg, 1960, p. 700]. В основі феноменології Гуссерля лежить *ego cogito* як «аподиктично достовірний та кінцева основа судження» [Husserl, 1989, p. 216]. Цей принцип перегукується з пізнішими ідеями Моріса Мерло-Понті про «трансцендентальну суб'єктивність як первинне еґо» [Merleau-Ponty, 1945, p. VII]. Гуссерль же застосовує більш глибоку термінологічну метафорику, вказуючи на деяке «абсолютне джерело», з якого світ отримує своє значення та дійсність [Husserl, 1989, p. 216; 2001, p. 237; Moran, 2000, p. 235; Rudnik, 2009, p. 136].

Зв'язок філософії І. Канта з феноменологічним поглядом на філософський аспект є критично важливим, оскільки феноменологія Гуссерля, зокрема його фундаментальне поняття інтенціональності як свідомість *чогось*, де «кожне *cogito* містить у собі, як уже інтендоване, своє *cogitatum*...» [Husserl, 1989, p. 215], може бути інтерпретована як радикалізація й інтерналізація Кантової ідеї про те, що досвід є не пасивним сприйняттям зовнішніх даних, а активним, конститутивним процесом розуму. Тоді як Кант зосереджується на універсальних, трансцендентальних структурах, що *уможливлюють* досвід, Гуссерль зміщує фокус на *прожитий досвід* сам по собі – на те, *як* досвід даний, та на внутрішню спрямованість свідомості до своїх об'єктів. Філософський аспект у Канта можна вважати *трансцендентальною умовою* самої можливості досвіду; тоді як у Гуссерля він перетворюється на *феноменальний модус*, у якому об'єкти даються свідомості, підкреслюючи суб'єктивний полюс сприйняття. Цей зв'язок демонструє, що проєкт Гуссерля є не раптовим відходом, а глибоким розвитком, що випливає з Кантового критичного повороту. Хоча Кант встановив трансцендентальні умови для досвіду, варто перейти від його метафізичних засновків до аналізу конкретних лінгвістичних уявлень про аспект. Цей перехід від абстрактних, універсальних умов знання до конкретних, культурно вкорінених способів, якими мова формує наше сприйняття дій і ситуацій, підготує ґрунт для основної діалектики між Гуссерлем і Вітгенштайном.

На відміну від Гуссерля, філософія Людвіґа Вітгенштайна є фундаментальною критикою мови і критикою через мову. Серед істориків сучасної аналітичної філософії усталеним став погляд на Вітгенштайна як на представника суворого антиесенціалізму [Baker, & Hacker, 2005; McGuinn, 1997], який відкидає уявлення про те, що слова мають єдину, фіксовану сутність або що значення походить від якоїсь метафізичної реальності. Для Вітгенштайна «значення слова – це його використання в мові» [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 43]. Його філософська мета є описовою, а не пояснювальною: «Ми повинні відмовитися від усіх пояснень, і опис сам по собі повинен зайняти їхнє місце» [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 109]. Вітгенштайн, як і Гуссерль, воліє позбавити філософію «забруднюючих» опосередкованих суджень, але на відміну від феноменології підхід Вітгенштайна позбавляє філософію й будь-якого права на самостійне втручання в мовну реальність. Філософія стає таким собі експертним коментарем до світу, закодованою мовою: «Філософія жодним чином не повинна втручатися в фактичне використання мови; вона може в кінцевому підсумку лише описувати його.... Вона залишає все як є» [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 124].

Вітгенштайн вводить концепцію «мовних ігор», щоб проілюструвати, як значення вбудоване у форми життя та практики. Мова розглядається не як жорстка логічна система, а як «лабіринт шляхів» [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 203], де значення визначається її «використанням» у конкретних контекстах [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 43]. Він стверджує, що для розуміння слова не завжди потрібні точні визначення чи чіткі межі [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 68].

Поняття «бачення-як» (*seeing as*) є центральним для Вітгенштайна, особливо в його погляді на аспект-перцепційну проблему. Він розрізняє «просте бачення» (*seeing simply*) і «бачення аспекту» (*seeing an aspect*) [Wittgenstein, 1958, p. 193-214]. «Бачення аспекту» – це не просто фізичне сприйняття, а «бачення з розумінням», де *об'єкт інформується концептом* [Wittgenstein, 1958, *ibid.*]. Це «розумне» бачення, за Вітгенштайном, є досить деперсоналізованим, оскільки аспектність – це здатність вдягнути маску концепту, грати концептом. Це означає, що бачення не виникає з внутрішніх особливостей об'єкта, а «вдягається / інсталюється на об'єкт як концептуальна маска». Отже, у Вітгенштайна аспект – це чиста видимість, чиста ілюзія, або те, що не має субстанції, ні на чому не стоїть і ні на чому не наполягає. Вітгенштайн, який мислить строго в логіці правдивості (*truth*) і таблиць правдивості (*truth tables*), а не істини (*aletheia*), через свою ігрову концептуалізацію фактично позбавляє бачення / видіння будь-якого субстанційного, сутнісного сенсу. Ні бачення, ні видіння, ні концептуальної гри, яка інформує видіння, – нічого з цього не має у Вітгенштайна та його послідовників – жодної метафізичної чи трансцендентальної субстантивності. Тож аби зрозуміти гру Вітгенштайна краще, нам, схоже, варто дещо змінити філософський і політичний реєстр, перейшовши з української на суржик: адже філософію Вітгенштайна з її точною та ясною логікою зовсім не можна назвати *несправжньою*, проте, з урахуванням усього вищевикладеного, є певна істина в тому, аби вважати цю філософію *ненастоючою*.

Порівняння підходів: політика як *politics* проти Політики як *policy*

Феноменологічний підхід Гуссерля й лінгвістичний підхід Вітгенштайна представляють дві принципово різні форми розуміння аспекту як способу видіння. У феноменології (ширше – у філософії свідомості) аспект розуміється як підкреслена частковість, фрагментарність. З політичної точки зору, це перетин поглядів – те, що формує політику як *politics*. В ейдетичному підході Гуссерля йдеться про суб'єктність і про першу (невизначену) сутність, а філософський аспект відкривається в ейдетичній редукції до істинного як неігрового (у сенсі *aletheia* як вічне і *настоюче*).

Натомість, у філософії мови аспект не мислиться як фрагментарний, а як ілюзія цілісного, гра в цілісне, гра в мову і мова гри, інформованої концептом. З політичної точки зору, це структура, управління, (дисциплінарний) контроль – те, що формує політику / політики як *policy* / *policies*. У Вітгенштайна акцент робиться на іронічному описі-коментарі щодо «другої сутності», що й породжує мовну гру: це концептуальне бачення, яке перегукується з іграми в соціальні конструкти, в соціальну свободу і соціальний фашизм. Подібне видіння політики у політичній філософії відкривається тоді, коли мова йде про «політику» як управління і гру: тобто про *policy*, а не про *politics*. Концепт – це не сам погляд чи перетин поглядів, а скоріше результуюче оформлення погляду, репрезентація погляду як складної мовної структури.

Суть ейдетичної та трансцендентальної редукції у Гуссерля принципово протилежна до вищезначеного концептуального підходу. Метод Гуссерля є перцепційним у найглибшому розумінні: він передбачає таку очевидність, таке сприйняття речей, якими вони є *за істиною*, що відокремлюється або прямо протиставляється «природній настанові», з якої зазвичай і формується концептуальне, філософсько-лінгвістичне видіння на основі «всім відомих», загальних сенсів (т. зв. «здорового глузду» / *common sense*), яке, своєю чергою, здатне знайти вихід лише в ігровій структурі концептуалізації, що прямо протилежне редукційному шляху до прямої очевидності через *Epoche*.

Ці дві форми розуміння видіння можуть бути зведені до структури простого речення:

1. *Підмет (S)* – це ейдос (у Гуссерля). Група підмета конститує феноменологічний спосіб видіння: спроба перцепційного видіння, проникнення, очевидності, трансценденції; критика концептуального інформування і поступова відмова від нього через редукції. У цьому випадку йдеться про субстантивний підмет,

принципово незалежний від будь-яких подальших присудкових дефініцій. З ейдетичної точки зору такий підмет є очевидним ейдосом, який не потребує ніяких опосередкованих значень. З трансцендентальної точки зору, те, що відображене в структурі речення як підмет, насправді виходить за межі структури речення й структури мови. Послугуючись термінологією, взятою із семантики можливих світів С. Кріпке, такий підмет *S* ми можемо розглядати як жорсткий визначник (*rigid designator*) [Kripke, 1980, p. 48-49], що набуває значень у різних мовах, разом з тим, залишаючись трансцендованим щодо будь-якої мови чи будь-якого можливого світу [Kripke, 1980, p. 48-49; Salmon, 1981, p. 22-26]. Політику як *politics* (не як *policy*!) можна звести до імен як до жорстких сигніфікаторів множинних реальностей. Політика – це не гра і не управління, а те, до чого зводиться будь-яка гра та управління. Феноменологічне мислення про політику – це здатність дослідити те, як нам явлений певний об'єкт, хто його бачить і хто про це говорить. Феноменологічно мислити політику – це значить розуміти політику як таке явище, що конститує себе в поглядах, переконаннях чи очевидностях.

2. *Присудок (V)* – це така мовна конструкція, яка відповідає за прояви та дії в часі й просторі, тобто конструє аспект як видіння у його суто лінгвістичному й структурно-концептуальному розумінні. Аспект тут завжди інформований концептом. Мислення політики через діяльність та управління розкривається за протилежними принципами: логічно – як бінарна система дедукції / індукції; риторично – через такий характерний троп як метонімія («уся країна проголосує», «народ сам вирішить свою долю», «Україна переможе» тощо – типові приклади метонімії).

Перспективні напрямки подальших досліджень

Одним із перспективних напрямків є перехід від німецького стилю феноменології (Гуссерль, Гайдеггер) до французьких феноменологів, насамперед до традиції, що йде від Моріса Мерло-Понті. У Мерло-Понті сприйняття також є первинним щодо концептуальних настанов, але воно пов'язане не лише з ейдетичними чи трансцендентними редукціями, а з непомітними відчуттями, вчуванням, що зводиться до первинної перцепції фізичних об'єктів. Феноменологічна критика осмислює саму цю фізичну перцепцію як джерело і простір для досвіду.

Мерло-Понті є специфічним явищем у французькій філософській культурі, що ще потребує окремого осмислення істориками сучасної філософії. Хто він: (не)французький філософ чи, може, найбільш французький з усіх філософів? Його філософія, зокрема «Феноменологія сприйняття», зосереджується на «живому» або «власному тілі» (*corps propre*) як на засобі, завдяки якому світ єдино можливий для нас: «Рухи власного тіла, природно, наділені певним перцептивним значенням; вони утворюють із зовнішніми явищами настільки тісно пов'язану систему, що зовнішнє сприйняття враховує переміщення перцептивних органів, знаходить у них якщо не явне пояснення, то принаймні мотив змін, що відбувались під час видовища (*le motif des changements intervenus dans le spectacle*), і таким чином може їх одразу зрозуміти» [Merleau-Ponty, 1945, p. 59].

Він критикує картезіанський дуалізм розуму і тіла, стверджуючи, що сприйняття є чимось на кшталт екзистенційного акта, вкоріненого у «власному тілі» самому по собі: «Коли йдеться про певну сприйняту річ, про певну історичну подію або певну доктрину, «зрозуміти» означає захопити тотальну інтенцію – не лише те, чим вона є для репрезентації, не лише «властивості» сприйнятої речі або володіння історичними фактами, або «ідеї», введені доктриною, – це означає захопити унікальну манеру існувати, яка виражається у властивостях каменю, скла або шматочка воску, в усіх фактах якоїсь революції, в усіх думках якогось філософа» [Мерло-Понті, 2001, с. 15]. Тіло не просто засіб чи об'єкт, а скоріше – це тіло-суб'єкт, що сприймає й пізнає, або ж тіло-знак, яке саме генерує значення. Це дає змогу йому запропонувати своєрідне герметичне поєднання ейдетичної й

ігрової парадигм, оскільки тіло, через відчуття та переживання, може виступати як *сполучник* між сутнісним і ситуативним.

На відміну від німців, саме французька феноменологія повернулася до релігійної проблематики, стала сприймати релігію й естетику в їхній взаємодії (П. Рікер, Ж. Л. Маріон тощо). На основі цієї теорії в майбутньому можна буде проаналізувати метаполітичні засади політики, розглянувши їх крізь призму релігійної й естетичної (театральної) проблематики. Ці феноменологічні напрацювання мають бути покладені в якості підвалин / сполучників для подальшої концептуалізації метаполітики.

Іншим перспективним напрямком є теорія мовленнєвих актів Остіна – Сьорла та її роль у політичній критиці XX-XXI ст. Ця теорія стверджує, що мова використовується не лише для опису реальності, але й для виконання дій [Austin, 1962; Searle, 1969]. Мовленнєві акти, такі як обіцянки, команди чи запити, є перформативними і можуть змінювати реальність [Austin, 1962, р. 6-7]. На основі цієї теорії пропонується осмислити риторику як перформативний і креативний проєкт. Це дозволяє розглядати політичні висловлювання не просто як передачу інформації, а як дії, що формують соціальну й політичну реальність, створюючи нові зобов'язання та можливості.

Тож ми бачимо, що діапазон сучасного філософування дозволяє нам системно й ґрунтовно мислити про політику принаймні в двох зовні антитетичних методологічних регістрах:

1) *Феноменологічно*: крізь аспекти як погляди й перетин цих поглядів. Це наближає до розуміння *politics* як сфери, що конститується свідомістю та її інтенційними актами.

2) *Лінгвістично й структурно*: як системну діяльність (зокрема як управління), закодовану в структурі мови й в лінгвістичному розумінні аспекту. Це відповідає розумінню *polity* як сфери, що формується мовними іграми та концептуалізаціями.

Завдання полягає в тому, аби синтезувати ці дві протилежності, але не через просте гегелівське зняття (*Aufhebung*), а через більш складну *логіку включеного третього* [Brenner, 2012; 2014; 2017; 2019]. Логіка включеного третього пропонує модель, де третя позиція (Т-стан) не є простою проміжною точкою, а є станом, що містить обидві протилежності (А та не-А) на іншому рівні реальності. Це дає змогу подолати дуалізм і відкриває складну, багатовимірну рамку, яка охоплює як детермінованість, так і невизначеність, універсальне й особливе, частину та ціле, актуальність і потенційність. Це стане можливо у подальших більш глибоких дослідженнях і деконструкції як феноменологічного, і лінгвістичного підходів крізь релігійну, естетичну, риторику й логіко-лінгвістичну проблематику. Оскільки політику не можна звести суто до управління, а отже, й суто до проблеми мови, її філософський аспект має концептуалізуватися за допомогою метамовних засобів, що мають сформувати системну теорію метаполітики.

На наш погляд, такий синтез можливий тоді, коли філософії Гуссерля та Вітгенштайна, при їхній позірній теоретичній абстрактності, почнуть прямо торкатися політичних питань, розкрившись у діалектиці публічного й приватного. У філософії Вітгенштайна мова – це не лише те, що визначає кордони світу, а й те, що можливе лише в публічному вжитку. Знаменитий аргумент Вітгенштайна проти так званої «приватної мови» полягає в тому, що, хоча можливо уявити собі людину, яка говорить сама з собою через монолог, неможливо уявити собі, аби вона говорила до того ж виключно особистою мовою, невідомою нікому, окрім неї, адже «слова цієї мови мали б стосуватися того, про що може знати тільки той, хто говорить: його безпосередніх, особистих почуттів. Отже, хтось інший не міг би розуміти тієї мови», – підсумовує Вітгенштайн [Вітгенштайн, 1958, 1995, § 243]. Як бачимо, для Вітгенштайна безпосереднє почуття може бути особистим, а мова особистою бути не може; принаймні, коли мова стає лише особистою, вона зводиться до безпосереднього почуття індивідуальної свідомості, що означає лише те, що нею неможливо говорити з іншими. А як відомо, «про те, про що не можна сказати, треба мовчати», адже «невимовне» теж існує – «це і є містичне», котре виявляється [Вітгенштайн,

1995]. Таким чином, Вітгенштайн зводить особисте до мовчазного, а публічне – до (роз)мовного. Цим він одночасно включає в свою логіку й мовчазну присутність, і мовленнєву активність, не виключаючи жодної з протилежностей. Однак їхнє співбуття можливе не в спільній мові, а за її межами, в чомусь *третьому* – в позамовній метареальності.

Цікаво підкреслити, що підхід Вітгенштайна до мови дуже перегукується з аналогічними поглядами Мерло-Понті, згідно з яким мова – це те, за допомогою чого суб'єкт, що споглядає очевидність, може «співвіднести очевидність для мене з очевидністю для іншого» так само, як «спінозівська очевидність передбачала очевидність спогаду та сприйняття» [Мерло-Понті, 2001, с. 59]. Як підкреслює Сол Кріпке, корені підходу Вітгенштайна до мови варто шукати в інших параграфах «Філософських досліджень», де філософ розмірковує не так про мовлення чи (інтер)суб'єктивність, як про поняття *правила* [Kripke, 1982]. Сам Вітгенштайн розмірковує про це в 201-203 параграфах «Досліджень», де формулює власний парадокс правил та висновки, що з нього випливають: «якщо кожен спосіб дії можна узгодити з правилом, то кожен із них можна довести й до суперечності з правилом», «кожна дія за правилом є тлумаченням» [Вітгенштайн, 1995, § 201]. Вітгенштайн чітко розрізняє нашу здатність безпосередньо керуватися правилом і погляд / видіння того, що ми цим правилом справді керуємося. Уявлення про керування правилом може бути приватним, тоді як саме керування приватним бути не може, оскільки не залежить від уявлення чи конкретної точки зору на предмет. Вітгенштайн формулює цей парадокс таким чином: «і тому не можна приватно керуватися правилом, бо тоді вважати, що ми керуємося правилом, було б те саме, що керуватися правилом» [Вітгенштайн, 1995, § 202]. Практика є зовсім не тим, що суб'єктивне уявлення, власний погляд чи особистий шлях, і саме в мові можливе розкриття саме такої практичності як виходу за межі власної обмеженості: «Мова – це лабіринт шляхів. Ви підходите з одного боку і орієнтуєтеся в ситуації; підходите до того самого місця з другого і вже не орієнтуєтеся» [Вітгенштайн, 1995, § 203]. З цього приводу Кріпке слушно зауважив, що Вітгенштайнові «Дослідження» – це «не систематична філософська праця [...], радше “Дослідження” написані як вічна діалектика, де постійні тривоги, що висловлені голосом уявного спостерігача, ніколи не заглушаються остаточно» [Kripke, 1982, р. 3]. Цілком вірогідно, що саме тут варто шукати поле для синтезу приватного як внутрішнього, особистого й споглядального, – та публічного як «правильного» у Вітгенштейновому розумінні, тобто як такого, що створює карту мовленнєвої гри між різними точками зору, ніби в *перетині поглядів*.

Можливо, точкою такого нового синтезу має стати котрийсь із указаних нами напрямків подальших досліджень, наприклад, тісно-орієнтований підхід Мерло-Понті чи риторично-перформативний підхід, що походить від теорії мовленнєвих актів Остіна – Сьорла. Підсумуємо, застосувавши мовну метафору: якщо за «трансцендентальним его» Гуссерля ми залишили підмет, за його ж інтенціональним *cogito* та за Вітгенштайновою мовною грою залишили присудки та їхні аспекти, тоді цілком можливо, що філософія Мерло-Понті чи Джона Остіна та їхніх наступників могла би сказати нам більше про ті частини речення, які часто залишаються на маргінесі уваги. Мова тут навіть не про другорядні члени, оскільки вони зазвичай належать до груп підмета чи присудка. Речення складаються не лише з членів, головних чи другорядних, але й з таких непомітних конституюючих елементів, як сполучники чи розділові знаки, для яких, схоже, вже давно настав час – не лише у філософії мови, але й у філософії політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Боровицька О. М. (2013). Архетипна феноменологія як фундаментальна методологія дослідження психічних універсалій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Збірник наукових праць*. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, Випуск 40 (64). С. 80-86

Вітгенштайн, Л. (1995). *Tractatus Logico-Philosophicus*. Філософські дослідження. Київ: Основи. 311 с.

Гриценко, А. (2024). Феноменологія та аналітична філософія: скептицизм як теоретична основа. *Humanities Studies*, №19 (96). С. 33-39. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-03>

Йосипенко, О. (2021). Вітгенштайн та феноменологія: контрверзи французької інтерпретації. *Sententiae*, Vol. 40, Issue 3, pp. 68-82. <https://doi.org/10.31649/sent40.03.068>

Кебуладзе, В. (2009). Історія розвитку феноменологічної філософії в Україні. *Філософська думка*, №1. С. 5-12.

Кебуладзе, В. (2017). «Lebenswelt» Гусерля і «Dasein» Гайдегера: проблеми перекладу. *Філософська думка*. № 5. С. 99–108. <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/184>

Кебуладзе В. (2011). Критика емпіризму в творах Едмунда Гусерля «Логічні дослідження», «Філософія як строга наука» і «Перша філософія». *Sententiae*, №2. С. 120-132.

Крижановська, Т. (2013). Інтерсуб'єктивність як тема феноменологічної та екзистенційної думки. *Наукові записки міжнародного гуманітарного університету*, №18. С. 112-115.

Мерло-Понті, М. (2001). *Феноменологія сприйняття*. Київ: Український Центр духовної культури. 552 с.

Мінаков, М. (2007). *Історія поняття досвіду*. К.: ПАРАПАН, 2007. 380 с.

Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Harvard University Press. 174 p.

Baker, G. P., & Hacker, P. M. S. (2005). *Wittgenstein: Understanding and meaning, Part I: Essays* (2nd ed.). Blackwell Publishing. 424 p.

Brenner, J. E. (2012). The philosophy of Stéphane Lupasco: A transdisciplinary approach to philosophy in complexity. *Journal of Consciousness Studies*, 19(5-6), 180–197.

Brenner, J. E. (2014). Logic, science and the problem of complexity. *Foundations of Science*, 19(2), 177–193.

Brenner, J. E. (2017). The transdisciplinary logic of Stéphane Lupasco for the understanding of complex systems. In M. A. Rodrigues, F. P. da Silva, R. A. C. da Silva (Eds.), *Dynamical systems, chaos and applications* (pp. 37-58). Springer.

Brenner, J. E. (2019). Transdisciplinarity, complexity, and the included middle. In I. Licata & L. Chiatti (Eds.), *Logic of quantum mechanics: From quantum information to quantum cognition* (pp. 35-51). World Scientific.

Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge University Press. 156 p.

Grohman, ed. (2025). *Phenomenology of Essence*. NYC: Routledge. 330 p. <https://doi.org/10.4324/9781003401209>

Heidegger, M. (1998). *Pathmarks*, ed. by William McNeill. Cambridge, UK, and New York: Cambridge University Press, pp. 155–182.

Hintikka, J. (1996). The Idea of Phenomenology in Wittgenstein and Husserl. In: *Ludwig Wittgenstein: Half-Truths and One-and-a-Half-Truths*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4109-9_3

Husserl, E. (1989). *Logical investigations, Volume I*. Routledge. 425 p.

Husserl, E. (2001). *Logical investigations, Volume II*. Routledge. 380 p.

Kripke, S. A. (1980). *Naming and necessity*. Harvard University Press. 192 p.

Kripke, S. A. (1982). *Wittgenstein on Rules and Private Language: an elementary exposition*. Harvard University Press. 153 p.

Kumar, R., & Chaturvedi M. M., & Kumari, R. (2025). Individual Intentionality vs. Collective Intentionality: a study of Wittgensteinian and Searlean Perspectives. *Obnovljeni Život*, 80(2), pp. 221–235. <https://doi.org/10.31337/oz.80.2.6>

McGinn, M. (1997). *Wittgenstein and the Philosophical Investigations*. NYC: Routledge. 240 p.

Merleau-Ponty, M. (1964). *The primacy of perception: And other essays on phenomenological psychology, the philosophy of art, history and politics*. Northwestern University Press. 228 p.

- Merleau-Ponty, M. (1945). *Phénoménologie de la perception*. Paris: Gallimard. 556 p.
- Moran, D. (2000). *Introduction to phenomenology*. NYC: Routledge. 592 p.
- Mulligan, K. (2024). Essence and Modality: From Husserl to Wittgenstein. In: Ploudre, J. & Marion, M. (ed.). *Wittgenstein's Pre-Tractatus Writings*. Routledge, pp. 145-163. https://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-48401-8_5
- Nowaczyk, A. (1998). Czy Tarski zdefiniował pojęcie prawdy? *Przegląd Filozoficzny, Nowa Seria*, R. VH, Nr 2 (26), pp. 5 – 30
- van Peursen, C. (1959). Some Remarks on the Ego in the Phenomenology of Husserl. In: For Roman Ingarden. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-011-9086-2_3
- Ricoeur, P. (2014). Le dernier Wittgenstein et le dernier Husserl sur le langage. *Études Ricoeuriennes / Ricoeur Studies* 5 (1), pp. 7-27. <https://doi.org/10.5195/errs.2014.241>
- Rüdrik, A. (2009). Husserl's phenomenology of time-consciousness. *The Review of Metaphysics*, 63(1), 135-156.
- Salmon, N. U. (1981). *Reference and essence*. Princeton University Press. 296p.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press. 203 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139173438>
- Spiegelberg, H. (1960). *The phenomenological movement: A historical introduction*. Martinus Nijhoff. <https://doi.org/10.1007/978-94-017-5920-5>
- Wittgenstein, L. (1991). *Philosophical Investigations: The German Text, with a Revised English Translation*, 50th Anniversary Commemorative Edition (Translated by G. E. M. Anscombe). Malden, MA, Wiley-Blackwell. 246 p.

Трачук Микита Сергійович

аспірант, філософський факультет
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна
E-mail: nickone1997@proton.me
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2558-3819>

Стаття надійшла до редакції: 21.03.2025

Схвалено до друку: 18.05.2025

**ASPECT PERCEPTION AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM:
PHENOMENOLOGICAL REDUCTION OR LANGUAGE GAME?**

Trachuk Mykyta S.

PhD Student, Faculty of Philosophy
V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Maidan Svobody, Kharkiv, Ukraine
E-mail: nickone1997@proton.me
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2558-3819>

ABSTRACT

This article explores the phenomenon of aspect as a fundamental philosophical problem situated at the intersection of phenomenology and philosophy of language. The author examines aspect not merely as a grammatical category, but as a philosophical-political tool for interpreting reality—structuring our perception of events, truth, and existence. Special attention is given to the comparison between two major approaches: the phenomenological (E. Husserl, M. Merleau-Ponty) and the linguistic-analytical (L. Wittgenstein), which reveal different modalities of conceptualizing aspect as eidetic experience or as language game. The phenomenological approach is presented through the concept of eidetic reduction aimed at grasping the evident essences (*eidōs*), enabling philosophical aspect to be understood as an intentionally constituted event. In contrast, Wittgenstein's perspective presents aspect as visibility informed by a concept – “seeing-as” – realized within language games and devoid of essential content. The author demonstrates how these two perspectives also reflect two models of the political: *politics* as a space

of intentional consciousness and *policy* as a structurally linguistic practice of governance. A distinctive contribution of the article lies in the inclusion of the Ukrainian linguistic context, which allows the author to uncover profound ontological and political distinctions between the concepts of “present”, “authentic”, “truth” and “veracity”. Through the analysis of verb aspects (perfective / imperfective) in Ukrainian, the author illustrates how grammatical structures shape political imagination and the interpretation of reality. This is especially relevant within decolonial discourse, where language functions not merely as a medium of expression but as a constitutive factor of political subjectivity. The article combines hermeneutic analysis, logical-linguistic critique, and philosophical reflection, opening possibilities for the development of a theory of *metapolitics*. It offers a new optic for analyzing political language, in which aspect is not treated as a secondary linguistic feature but rather as a key structure of perception, meaning-making, and power. In the conclusion, the author outlines future directions in connection with French phenomenology (J.-L. Marion, P. Ricoeur), speech act theory (J. L. Austin, J. Searle), expanding the scope for interdisciplinary inquiry into the relationship between language, politics, and truthfulness.

Keywords: *aspectuality, phenomenology, language game, politics, Husserl and Wittgenstein, private and public.*

REFERENCES

- Borovytska, O. M. (2013). Archetypal phenomenology as a fundamental methodology for the study of psychic universals. *Scientific journal of M. P. Drabomanov NPU. Series № 12. Psychological Sciences: Collection of scientific works*. K.: M. P. Drabomanov NPU, Issue 40 (64). pp. 80-86 [In Ukrainian].
- Wittgenstein, L. (1995). *Tractatus Logico-Philosophicus. Philosophical Investigations*. Kyiv: Osnovy. 311 p [In Ukrainian].
- Hrytsenko, A. (2024). Phenomenology and analytical philosophy: skepticism as a theoretical basis. *Humanities Studies*, №19 (96). pp. 33-39. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-03> [In Ukrainian].
- Yosypenko, O. (2021). Wittgenstein and phenomenology: controversies of the French interpretation. *Sententiae*, Vol. 40, Issue 3, pp. 68-82. <https://doi.org/10.31649/sent40.03.068> [In Ukrainian].
- Kebuladze, V. (2009). The history of the development of phenomenological philosophy in Ukraine. *Filosofska dumka* (Philosophical Thought), №1. pp. 5-12 [In Ukrainian].
- Kebuladze, V. (2011). Criticism of empiricism in Edmund Husserl's works “Logical Investigations”, “Philosophy as a Rigorous Science” and “First Philosophy”. *Sententiae*, №2. pp. 120-132 [In Ukrainian].
- Kebuladze, V. (2017). “Lebenswelt” by Husserl and “Dasein” by Heidegger: problems of translation. *Filosofska Dumka*, (5), pp. 99–108. Retrieved from <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/184> [In Ukrainian].
- Kryzhanovska, T. (2013). Intersubjectivity as a theme of phenomenological and existential thought. *Scientific notes of the International humanitarian university*, №18. pp. 112-115. [In Ukrainian].
- Merleau-Ponty, M. (2001). *Phenomenology of Perception*. Kyiv: Ukrainian Center for Spiritual Culture. 552 p. [In Ukrainian].
- Minakov, M. (2007). *History of the concept of experience*. K.: Parapan. 380 p [In Ukrainian].
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Harvard University Press. 174 p.
- Baker, G. P., & Hacker, P. M. S. (2005). *Wittgenstein: Understanding and meaning, Part I: Essays* (2nd ed.). Blackwell Publishing. 424 p.
- Brenner, J. E. (2012). The philosophy of Stéphane Lupasco: A transdisciplinary approach to philosophy in complexity. *Journal of Consciousness Studies*, 19(5-6), 180–197.
- Brenner, J. E. (2014). Logic, science and the problem of complexity. *Foundations of Science*, 19(2), 177–193.
- Brenner, J. E. (2017). The transdisciplinary logic of Stéphane Lupasco for the understanding of complex systems. In M. A. Rodrigues, F. P. da Silva, R. A. C. da Silva (Eds.), *Dynamical systems, chaos and applications* (pp. 37-58). Springer.

- Brenner, J. E. (2019). Transdisciplinarity, complexity, and the included middle. In I. Licata & L. Chiatti (Eds.), *Logic of quantum mechanics: From quantum information to quantum cognition* (pp. 35-51). World Scientific.
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge University Press. 156 p.
- Grohman, ed. (2025). *Phenomenology of Essence*. NYC: Routledge. 330 p. <https://doi.org/10.4324/9781003401209>
- Heidegger, M. (1998). *Pathmarks*, ed. by William McNeill. Cambridge, UK, and New York: Cambridge University Press, pp. 155–182.
- Hintikka, J. (1996). The Idea of Phenomenology in Wittgenstein and Husserl. In: *Ludwig Wittgenstein: Half-Truths and One-and-a-Half-Truths*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4109-9_3
- Husserl, E. (1989). *Logical investigations, Volume I*. Routledge. 425 p.
- Husserl, E. (2001). *Logical investigations, Volume II*. Routledge. 380 p.
- Kripke, S. A. (1980). *Naming and necessity*. Harvard University Press. 192 p.
- Kripke, S. A. (1982). *Wittgenstein on Rules and Private Language: an elementary exposition*. Harvard University Press. 153 p.
- Kumar, R., & Chaturvedi M. M., & Kumari, R. (2025). Individual Intentionality vs. Collective Intentionality: a study of Wittgensteinian and Searlean Perspectives. *Obnovljeni Život*, 80(2), pp. 221–235. <https://doi.org/10.31337/oz.80.2.6>
- McGinn, M. (1997). *Wittgenstein and the Philosophical Investigations*. NYC: Routledge. 240 p.
- Merleau-Ponty, M. (1964). *The primacy of perception: And other essays on phenomenological psychology, the philosophy of art, history and politics*. Northwestern University Press. 228 p.
- Merleau-Ponty, M. (1945). *Phénoménologie de la perception*. Paris: Gallimard. 556 p [In French].
- Moran, D. (2000). *Introduction to phenomenology*. NYC: Routledge. 592 p.
- Mulligan, K. (2024). Essence and Modality: From Husserl to Wittgenstein. In: Ploudre, J. & Marion, M. (ed.). *Wittgenstein's Pre-Tractatus Writings*. Routledge, pp. 145-163. https://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-48401-8_5
- Nowaczyk, A. (1998). Czy Tarski zdefiniował pojęcie prawdy? *Przegląd Filozoficzny, Nowa Seria*, R. VH, Nr 2 (26), pp. 5 – 30 [In Polish].
- van Peursen, C. (1959). Some Remarks on the Ego in the Phenomenology of Husserl. In: For Roman Ingarden. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-011-9086-2_3
- Ricoeur, P. (2014). Le dernier Wittgenstein et le dernier Husserl sur le langage. *Études Ricoeuriennes / Ricoeur Studies* 5 (1), pp. 7-27. <https://doi.org/10.5195/errs.2014.241> [In French].
- Rüdnik, A. (2009). Husserl's phenomenology of time-consciousness. *The Review of Metaphysics*, 63(1), 135-156.
- Salmon, N. U. (1981). *Reference and essence*. Princeton University Press. 296p.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press. 203 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139173438>
- Spiegelberg, H. (1960). *The phenomenological movement: A historical introduction*. Martinus Nijhoff. <https://doi.org/10.1007/978-94-017-5920-5>
- Wittgenstein, L. (1991). *Philosophical Investigations: The German Text, with a Revised English Translation*, 50th Anniversary Commemorative Edition (Translated by G. E. M. Anscombe). Malden, MA,: Wiley-Blackwell. 246 p.

Article arrived: 21.03.2025

Accepted: 18.05.2025

Як цитувати: Трачук, М. (2025). СПРИЙНЯТТЯ «АСПЕКТУ»: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА РЕДУКЦІЯ ЧИ МОВНА ГРА? *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (72), 240-253. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-23>

In cites: Trachuk, M. (2025). ASPECT PERCEPTION AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM: PHENOMENOLOGICAL REDUCTION OR LANGUAGE GAME?. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (72), 240-253. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-23> [In Ukrainian]